

на духа, на неговите спиритуалистични претенции, варварски живописна и многоцветна. Нейната стихия са цветовете и формите. Социалните, политическите и нравствените проблеми тя решава на плоскостта на проблемите на емпиричния, реално-веществен мир. Чужда на символното, алегоричното, недоизказаното и романтичното, тя не е изпитвала нужда от крайни, абсолютни, есхатологични отговори на своите въпроси. На нея е стигал нашият земен, весел и тъжен, веществен и чувствен свят с неговите закони и необходимост, с неговия уют и хармония. В нея преобладава бокачиевското, колабрюнъовско начало. На нея са ѝ стигали прохладата и тишината, които царят под Елин-Пелиновата манастирска лоза.

Димитър Димов внесе в нашата проза възвишената, строга и тържествена сериозност на високия морал. На бокачиевския, раблезиански, елинпелиновски демократизъм и реализъм, на тяхното весело многоцветие и щастлива отчужденост от всякакъв фанатизъм и спиритуални потребности той противопоставя един суров дантевски реализъм с неговата мрачна и тържествена сериозност, ригоризъм, неизбежност и необходимост, неумолимост на моралните постулати. С него в нашата литература сякаш се появи нещо, което наподобява средновековната сянка на мрачния флорентинец. Неговият свят е свят на високата сериозност.

* * *

Не мога да си спомня къде точно Херман Мелвил казваше приблизително нещо такова: съвършенството в изкуството не се състои в съвършената художествена обработка, а в обобщеността, общовалидността, универсалността на образа, конфликта, ситуацията. След някои открития на психологията през нашия век едва ли има човек, който да не се съгласи с подобна мисъл. У много гении ще открием безброй художествени недостатъци, особено ако ги анализираме от гледището на една нормативна естетика. Но във всеки техен образ, човешки конфликти, драми виждаме съгъстен до краен предел тип, модел на човешко поведение. Ревността и простодушието на Отело, страданието на крал Лир, престъпната амбиция на лейди Макбет и т. н. Те стават нарицателни, защото отразяват дълбоки човешки същности, общи за всички, защото както в приказките, както в митовете, при тях има яснота, простота, общовалидност на подбудите, целите, поведението и независимо